

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Második félév.

Kolozsvár, Augustus' 14kén, 1840.

7. szám

Tartalom: Vándorlások Kolozsvár' várfalai körül, (Nagy ajtai Kovács István) 49. l. A' gerendi felirat Erdélyben, (Fehér György) 55. l. Bátorítás, (Tybureczvári) 56. l. Igazítás, 56. l.

Vándorlások Kolozsvár' várfalai körül.

1840-ben majusban.

(Folytatás.)

Linczigh János kolozsvári király bíró 's M. Atilius Regulus római consul.

Mig Paget úr Szamosunk' hídja' oldalkövére az 1477et jelentő számjegyeket régies alakjok szerint rajzoló, nékem a' hely, hol állánk, és a' nap, mellynek folytában foglalatoskodánk, egy érdekes eseményt költe fel 's forgata meg emlékezetemben. Hídkapu előtt valánk, majus' 21ik napja teldegele: 's 1660-ban éppen ezen tájon, éppen ezen hónap' 21ikén egy olly történet folya le, mellyhez hasonlót a' világ' historiája' lapjain is ritkán olvashatunk; 's az Linczigh János Kolozsvár' akkori király bírója' hazafiui hőselküése.

1660ban tavasszal Szeydi budai basa, mint az európai török hadsereg' fővezére, ura' parancsolatjából Erdélynek indult, innen II. Rákóczi György fejdelmet, a' fényes Kapu' kegyelméből végképpen kiesett, kiűzni. Rákóczi tudta ezt, 's Szeydivel szembe szállni, megmérközni akarván, Szeben alól Kolozsvár és Szamosfalva közé jött hadával; de midőn Szeydi' közelgését és serge' nagy számát hallotta, Gyáluhoz vonúlt. Azonban mielőtt e' vonulást meg-

ejtette volna, Linczighet, a' kolozsvári királybírót másod magával Szamosfalvához hivatta, 's nékik megparancsolta, hogy töröknek a' várost meg ne adják, 's azt ígérte, ostromoltatás' esetében ő meg fogja segíteni.

Majus' 20ikán — pünköst utáni csötörtőkön — Szeydi a' Szilágy felől jöve közel érkezett Kolozsvárhoz; tábora hegyet völgyet elborított. A' kolozsváriak, Rákóczinak engedelmeskedendők, várkapuikat és várajtóikat kővel, mészszel bérakták, 's magokat oltalmazni szándékozván, a' török vezérrel semmi közlekedésbe sem ereszkedtek. Iszonyuan haragutt ez miatt Szeydi, 's Boldvai Mártonnak, Bihar vármegye' alispányának, ki némelly vármegyéjébeli csapatokkal és előkelő nemesekkel táborában vala — meghagyta: küldjön bé nemesei közül hármat Kolozsvárra 's nevében annak parancsolja meg, hogy magát adja fel, 's hadait élelem szerekkel lássa el. Rémitőnek rajzolták Boldvai' követei Szeydi' haragját, 's intették a' városiakat, engeszteljék meg őt. Kolozsvár eltelve rémuléssel Linczighet, Benedek Deákot és Brassai Györgyöt bocsátotta engesztelésére. Két ló vontatott rossz szekeren indultak ezek vészterhes megbízatásukat teljesíteni, 's egy nagy hegyen megtalálván Szeydit, felvont sátora előtt állva 's basáktól körül vétetve, Linczigh idvezelni kezdte; de alig mondhatta el szándéklott beszédének egy részét: a' vezér vérbe borúlt szemekkel vadul megriasztotta, becstelenül leszidta ő-

ket, 's parancsolta hóhérainak, hogy nyakazák le. Ezek töstént megragadták a' megrémülteket, nyakukról letűrték dolmányaik' gallérait, 's már már ütni akarták le fejeiket. Ekkor az egri basa térdre esett Szeydi előtt, 's köntösét megcsókolva, figyelmeztette: minő következései lehetnének annak, ha az országba bélépte után mindjárt e' képpen bánnék illy város' biráival. Az okos eszméltetésre józanabb gondolatra tért Szeydi; megkegyelmezett most a' halálra szántaknak 's hóhérra bízta őket.

Kedvelt szokása volt a' fővezérnek mindazon fejeket, mellyeket törökjei levágtak, megnyúztatni, szalmával megtölteni, 's mint győzedelme' jeleit urának küldeni. E' végre táborában emberfő nyúzó helyet tartott. Oda vitték a' hóhérok Linczighet és két társát, 's ott lábakra bilincseket vertek, nyakukra vaskarikákat alkalmaztak, a' karikák' lyukain torkaik alatt mintegy 30—40 ölnyi hosszúságu lánczot átvontak, őket még hét paraszttal együvé fűzték, 's így emberföket hánytak eleikbe, hogy azokat nyúzzák. Az embertelen munkára Linczigh és követ társai erőszakkal nem kényszerítették ugyan, de igen a' szegény parasztok.

Bármilly csoportos és súlyos nyomorúságok terheljék az embert; mind addig mig eszmélete el nem hagyja, van még is egy vigasztalódása — 's ez a' könyörgés! Fel-felfoháskodik istenéhez, kinek dicső laka feenn! a' ragyagó csillagok felett, 's ha nem száll is mindjárt alá segély: vallásos bite azzal biztatja, hogy majd szálland, 's ez enyhíti némileg szenvedéseit. — Linczighék e' vigasztalással sem élhetének háborítatlanul. — Midőn az esthomály ráborult a' hegyekre, imádkozni akarának a' rabok, kik Szeydi' táborában sokan valának, 's mindnyájan térdre omlának, térdre velők Linczigh is; mit látván a' törökök, karódarabokat ragadtak, 's irgalom nélkül felvervén őket, imádkozniok nem hagyták. Az éj, a' nyugalom'szo-

kott időszaka is csak nyúgtalanságot, kint hozott rájuk. Fejeiket összvetéve feküttek le földre az egy egy rablánczra fűztöket, 's ki közülök fejét csak felütötte, az agybafoébe veretett.

Más nap — majus' 21ikén — a' török had közelebb indult Kolozsvárhoz. Linczighék vaskarikáikkal és lánczokkal nyakokon, a' darabos szántó földeken keresztül úgy hajtattak mint megannyi barmok, 's miután a' Szamos' és Nádas' folyóin övig érő vízben átgázoltak, a' táborral együtt megszállottak. Ez nap a' fő vezér' tibája — ravaszsággal akarván Kolozsvárt megvenni — ura' parancsolatjából magához vitette Linczighet, lovat adatott alája, 50 jancsárt rendelt melléje 's parancsolta néki: menjen bé Kolozsvárra; nyitassa meg a' város' kapuját, állítsa oda a' jancsárokat 's ezek megőrzendik, hogy annak nem fog semmi bántódása lenni a' törököktől. — Linczigh kísérő jancsárral feljövén Hidkapuhoz, itt a' hídaljait telve lelte más jancsárokkal, kik kezeikben mindnyájon egy egy darabfát tartván, fenhangon kívánták, hogy nyitassa meg a' kis ajtót*).

Azt lehetne gondolni, hogy Linczigh, miután két nap alatt olly sok szenvedést állott ki 's még többitől retteghetett, most főképpen önön személye' bátorsága' biztosításán iparkodott; de ő koránt sem azon törekszett. Átlátta, hogy a' vele jött 's híd alatt talált jancsárok a' kis ajtót mihelyt megnyitattáná, töstént megrohanának és elfoglalnák, el azután a' várost is; 's ámbár nős, apró gyermekes ember volt, mindazáltal feledni kíváná férj- és édes atyálétét;

*) Azt-e, melly Hidkapun feljül a' barátok' klástroma' irányában Ó-várból, vagy azon alól Szappany utcából nyílt ki? nem lehet bizonyossággal meghatározni; azonban akármellyiket, az itt nekünk most mindegy. — Hogy pedig a' törökök nem Hidkapu', hanem a' kis ajtó' megnyitását sürgették előbb, azért történt, mert bé léven kövel rakva mind a' kapu' 's mind a' kisajtó' nyílása, a' kisajtót hamarabb és könnyebben megnyitathatónak vélték.

úgy tekinté magát mint csupán Kolozsvár' bíráját, 's hősi nagy lélekkel elhatározván saját életét a' város' közjáváért feláldozni; a' belső várfokról kinéző városiaknak ezt kiáltá fel intőleg: "Periculum est intromittendi!" — A' jancsárok gyanítván latin szavai' értelmét felbosszankodtak 's erőltették őt, nyitassa meg a' kis ajtót, mert különben meg kell halnia. — Távozzatok el az ajtótól, szólt hozzájuk ő, mert sokan vagytok, 's ez miatt félnek megnyitani; de ha magamra hagytok, engemet bébocsátuak, én aztán a' kaput is megnyitatom és ti is béjöhettek. "Hamis vagy eb," kiáltozták haragoson a' jancsárok, "mert ezt csak azért mondod, hogy téged békapjanak." — "Kezeseket állatok," felelt nekik ő. — "Tizenhatért sem adnánk," rivalkodtak a' jancsárok, 's megragadván őt, mint az ebet úgy vitték a' cigányok' házok mögé hogy fejét vegyék.

Itt meggondolkodván, ismét a' kapuhoz küldötték, hogy nyitassa meg. Ő a' felvonó hídhoz menván 's a' kötélkieresztő lyukon behajolván, egy ott levő Szőlősi Gábor nevű embernek mondá: "Kérem én bé, kérvén: hogy megnyissátok a' kaput; de semmiképpen meg ne nyissátok, mert el kell vesznetek!" — Most újra megrohanták a' jancsárok, szidalmakkal halmozták 's a' cigányok házához vitték hogy megöljék.

Viszont a' kapura küldötték, 's midőn látták, hogy most is vonakodik megnyitni, nagy dühösséggel hurezolták a' tábor felé — a' henteselerek' vágó hidjához.

Onnan ismét vissza hozták és kényszergettek: parancsolja meg a' kapu' megnyitását, mert a' vezér jó indulattal lévén a' kolozsváriakhoz, városukat meg akarja őriztetni, hogy a' törökök hatalommal bé ne vegyék. Elérkezvén a' város alá Linczigh, a' várfalak mellett elfolyó Szamos' partjára állott, 's onnan a' városbelieknek még egyszer és utóljára kiáltotta: "En-

nekem most meg kell halnom! — A' várost meg ne adjátok — a' vezérnek való ajándékra gondot viseljete — engeszteljétek a' vezért!" — Ezen szavaknál egy veres patyolatos török köntösét vállán megkapván, 's őt dühöngve visszarántván, dörgé: "Meg kell ma eb halnod!" 'S töstént visszavitték a' táborba. A' jancsárok is, elhagyván a' várost, kitakarodtak oda.

Legelső, mit a' táborban Linczighgel mások miveltek, abból állott, hogy lábaira vasat vertek; 's mit bilincsei közt ő magára nézve várt, az halál vagy örökös rabság volt. De vajmi sokszor történik emberrel éppen ellenkezője annak, a' mit várt és remélt! Így most vele is. Azért-e, mert a' törökök nem is vélt nagy-lelkűsége által meglepetve, hatva érzették magokat, 's akaratjuk ellen is becsülésére hajoltak; vagy inkább azért, mert midőn a' Gyalu's Lóna között táborozó Rákóczit éppen meg akarták támadni, 's a' harcz' kimenetele kétségesnek látszott, nem tartották tanácsosnak a' hátok megett maradandó kolozsváriakat illy bírájok' tovább kinzásával vagy megöletésével még inkább magok ellen ingerleni? Linczighgel kimelőbben kezdettek bánni. Estve felé a' vezér' tihája magához vitette, 's kérdezte tőle és társaitól: miért szegültek elannyira a' császár ellen? Ők mentették magokat; amaz kávéthozatott, itallal kínálta őket 's ígérte, hogy esedezni fog érettök a' vezér előtt, ha háládatlanok nem lesznek. Ők ajánlották hálájokat. Majd a' fő vezér eleibe vezettettek, ki rájuk tekintvén, de kegyesebb szemmel mint ezelőtt, imígy szólt hozzájuk: "Titeket fel akartalak nyársaltatni, de — hogy akaratomat nem teljesítettem — köszönjétek ezeknek a' basáknak (ezek éppen divánt ültek körülötte), mert jó emlékezettel vagynak felőletek, hogy a' város hú volt mindenkor a' császárhoz." Több szavai közt parancsolta aztán a' vezér: vitessenek táborába mindenféle élelmet, ő az árát mindennek megfizetteti. El-

végre meglegyelemzett nekik, mind a' hármok-
ra aranyos kaftányt adatott, azon kívül törökül
és magyarul egy biztosító levelet, 's szakállára
fogadta, hogy semmi bántalmok nem lesz, ha
húvek maradnak. Ezzel szabadon bocsátotta.
Most Boldvai Márton, Bihar vármegyei alispány
is sziveskedni kívánt nekik, 's maga kocsiján és
lovaival haza küldötte őket. Késő estve jutottak
a' várkapuhoz, 's mivel a' kapuk és kisajtók
mind bé voltak kövel rakva, kötelekkel vonat-
tak fel a' várfalakon. Így érkeztek vissza éret-
tök remegő 's rájuk várakozó kedveseik' és kül-
dőjik' karjai közé.

Következő nap — majus' 22kén — Szeydi
basa hadaival korán Rákóczi ellen vonulván,
Fenes, Lóna 's Gyalu között megvívott vele, 's
Rákóczi elveszté nem csak a' csatát, hanem fej-
delemségét és életét is.

Linczigh maga leírta volt ön élte' folya-
mát, 's Aranka György, midőn 1796-ban az
erdélyi történeti kéziratokat ismertette, Linczigh'
ezen írományát is dicsérettel említette; őt ma-
gát pedig Regulushoz hasonló nagy szívű haza-
finak nevezte, 's valóban méltán.

Marcus Atilius Regulus római consul társával
Manlius Vulsoval Krisztus' születése előtt 256-
dik év körül Carthago ellen küldetett háboruba;
Hamilcar és Hanno carthagói had- és hajóve-
zérek akadályozni akarván őket, Sicilia' délszak-
parti városa Heraclea irányában szembe száll-
tak velök; de Róma' consulai meggyőzték a'
carthagói hajóserget, ámbár ez számosabb volt
az övéknél, átvitorláztak a' közép tengeren, ki-
szálltak Áfrikába, 's Clupea' városát elfoglalván,
azt hadtanyájokká alkalmaztatták. Innen tudó-
sították a' római tanácsot eddigi tetteikről, 's
utasítást kértek tőle a' tovább teendőkre néz-
ve. Az visszamenni parancsolta az egyik, ott ma-
radni a' másik consult; M. Vulsó tehát a' ha-
jóhad' egyik részével haza tért Rómába, Re-
gulus megmaradt Áfrikában. Majd kitelt ugyan

consuli éve, de helyébe akkor sem küldetett
valamellyik új consul; hanem ő consulhelyet-
tessé — proconsullá — neveztetett ki, 's ott ma-
rasztatott, szerencsés győzelmi pályáját to-
vább folytatni; és ő folytatta is. Egész Cartha-
góig nyomult elő, annak sergein mindenhol dia-
dalmaskodván. Carthagót, Róma' büszke vágy-
társát rémülés foglalta el. Szerencsétlenségében
régii ellenségei — a' numidák — is ellene támad-
tak, 's vidékét irtalmatlanul rombolták, éget-
ték. A' künn védtelenül maradt környéki la-
kósok a' fő város' falai között ótalmat remélvén,
oda tódultak, de rájuk ott is halál várakozott
— élelem' drágasága 's szűke miatt mint éh-
ség' áldozati hullván el.

Illy helyzetében Carthagót egészen meg-
győzetettnek hitte Regulus; 's azon dicsőségé-
hez, hogy az ellene megkezdett háborut eddig
szerencsésen folytatta, hozzája vágyván kapcsol-
hatni azt is, hogy hasonló szerencsével bé is
végezte: békekötésre szólította fel a' carthagóia-
kat. — Örömmel küldettek és mentek a' végett
hozzája követek, 's kívánták hallani a' feltéte-
leket. "Egész Siciliából és Sardiniából" szólt a'
proconsul, "takarodjanak ki a' carthagóiak; a'
római hadi foglyokat adják ki ingyen, mago-
kéit váltsák ki pénzzel; minden hadi költsége-
ket fordítsanak meg 's azon kívül évenként fi-
zessenek adót a' rómaiaknak." — Ezekhez még
más nem kevésbbé terhes feltételek is járultak.
Elbámulva hallották mind azokat a' követek, 's
midőn kérték, javaslaná szelidebbeket, "Vagy
győzedelmeskedni kell, vagy engedelmeskedni
a' győzedelmeseknek" felelte nekik elbizako-
dott hangon; 's a' követek távoztak.

Rendkívül szorongatva voltak ugyan a' car-
thagóiak; mindazáltal készebbeknek nyilatkoztak
akárminek elszenvedésére, mint a' proconsul'
feltételeinek elfogadására. Ezen szorongatásokban
segítségükre érkezett Xanthippus lacedaemoni
hős vezér egy görög csapattal; átvette a' car-

thagói had' főparancsnokságát; azt naponként gyakorlotta a' szükséges hadi fordulásokban, il-
lő fenytékhez szoktatta, diadalnyeréssel bíz-
tatta, 's e'képpen abban az ön erejében bizást,
melly egészen elenyészett vala, ismét felébresz-
tette 's vissza állította. Regulus mindezekkel
semmit sem gondolt; ő miután a' carthagóiak'
vízi 's földi haderejét összetörte, Áfrikában szin-
te 200 várost meghódított, 200,000 embert fog-
lyává tett: a' fővárost is feladásra kényszerít-
hetni vélte, 's kevélyen irta Rómába, hogy
"Carthago' kapuját a' ráijesztéssel zárva tartja;"
's ezért midőn ennek lakóji a' békességre tisz-
tességes feltételek alatt kérve kérték, rá nem
hajolt. Xanthippus tehát, mihelyt kedvezőnek
látta magára nézve a' helyet és időt, megtá-
madta őt, 's olly szerencsés kimenetellel har-
czolt ellene, millyenről álmadozni maga sem me-
részelt soha. A' római seregből csak 2000 ember
menekedhetett életben Clupeába; 50,000 a' csa-
tatéren halva maradt; 's mi legtöbb — Regulus
elevenen elfogatott, Carthagóba vitetett, 's töm-
lőczbe záratott.

Évekig tartatott ottan sanyargattatva. Aza-
latt rómaiak és carthagóiak közt mind folyt a'
háboru változó szerencsével. Végre L. Metel-
lus római proconsul ismét Sicilia' egyik váro-
sánál Panormusnál fényes győzedelmet nyert
az utólsókon. 20,000 embereiket vesztették el
ezek e' harczban, 's azokon kívül minden e-
lefántjaikat.

Carthago' látván, hogy hada tökéletesen
megveretett, elefántjai mind Rómába hajtattak,
Siciliát Lilybaeum és Drepanum városokon ki-
vül egészen elvesztette, 's a' rómaiak földön és
vizen ismét hatalmasok lettek: követséget kül-
dött Rómába, ezzel békességet kötendőt, vagy
legalább a' hadi foglyokat kicserélendőt. Követ-
jeivel küldötte Regulust is, mert ez nála már
rég óta raboskodék, otthon neje 's gyermekei
valának, atyjafiai a' senatusban ülének, atyja'

testvére' fia C. Atilius Regulus éppen consulsá-
got visele, 's innen úgy vélekedett: a' követség'
céljának buzgóbb és hatalmasb előmozdítója
senki sem lehetend 's leend mint a' fogoly Re-
gulus; azonban mi előtt elbocsátotta volna, hi-
tet mondatott el vele, hogy Carthagóba ismét
vissza menend, ha a' követség' célja nem sü-
kerülend.

Megérkezett Regulus Rómába, 's itt sena-
tus' gyűlésében a' carthagói követek' sorában
állva szólt: "Ő is, mint a' ki hadi jognál fogva
carthagóiak' rabja, elhozta urai' perancsait, fő-
képpen azt, hogy a' háborunak vettessék vég,
olly feltételek alatt, mellyeket mind a' két nép
jóknak látand; ha pedig ez meg nem eshetnék,
legalább a' foglyok cseréltesse ki." — Ezu-
tán a' követek távozván a' gyűlésből, velök ő
is kiindult, 's bármilly szívesen kérte is a' se-
natus, hogy tanácskozásában legyen jelen, arra
csak azután állt rá, miután a' követek meg-
egyeztek benne. Ekkor leült, 's mindőn véleke-
dése kérdeztetett, imígy beszélt: "Egyheirt Atyák!
én még is csak római vagyok; testem ugyan,
mint a' szerencsének tetszett, ellenség' hatalmá-
ban van, de lelkem a' szerencsének meg nem
hódolván olyan marad a' millyen volt; minek
okáért inkább ennek engedelmeskedvén, mellyet
sajátomnak lenni vélek, mint testemnek, melly
másé: sem a' foglyok' kicserélését, sem a' bé-
ke' kötését nem javaslom — Megmaradván a'
háboru, a' foglyokat visszadnotok, néktek tel-
jességgel nem hasznos: mert ők érettem egyért
sok vezéreket, megaggottért ifjakat kívánnak visz-
sza, kik közt ismerék olyanokat, hogy óva-
kodjatok őket megvetni; véget vetni pedig a' há-
borunak, hanemha legfényesb feltételekkel, vagy
átalános győzedelmet nyerendetek, mind a' ti
bölcseségtökhöz illetlen, mind Róma' ügyének
felette káros." — Tetszett volna tanácslata, ha
az ő megmaradásával egyeztetethető lesz vala; de
annál inkább szánakoztak rajta, minél inkább

mellőzte önnön javát a' hazáénak előmozdításáért, 's már oda látszottak hajlani, hogy akár-melly feltételek alatt visszaadjanak honának egy illy nemes lelkű férfiat, és kezdték mondogatni, miután övéihez visszatért, jog szerint megmaradhat vagy tartóztathatik a' városban. A' főpap is azt erősítette, hitszegés nélkül Rómában maradhat. Ezeket hallván, olly ábrázattal, mely-lyen maga a' tanács is elcsudálkozott, mondta nékik: "Hasztalan ügyekeztek tőlem megnyerni azt, mi se néktek gyönyörűségtökre, se a' hazának hasznára, se nékem becsületemre nem válnék. Talán, míg a' dolog új lenne, vidámul és örvendezve szemlélnétek engemet magatok között járkálni; de mihelyt elenyésznek ezen első öröm' rövid rohamra, gyűlöletesbbé tenne előtetek visszajöttöm' rúttsága, mint a' millyen ohajtottá tett volna távollétem. — Mi engemet illet, tudom, nagy gyötrelmek, válogatott kínzások várnak készen Carthagóban. De mindezeknél szomorítóbb, ítéletem szerint, hitet szegni. — Ne véljétek nyomorúságosnak azt, ki a' nyomorúságot el tudja szenvedni. Mivel én a' rabszolgaságot, megvettetést, fájdalmat, étlenséget, álmatlanságot rosszaknak soha sem tartottam: annyi idő alatt hozzájok szokván, megszűntem azt is hinni, hogy azok terhesek. Mert eltűrve megtanultam, hogy eltűrhetők; ha inkább megsúlyosbítnak, mint ember elbordozhatná, nem csak attól, hanem minden más nyomorúságtól is megszabadítand a' hirtelen halál. Semmit sem látok tehát mitől félnem kellene, ki a' haláltól nem félek, melyet még siettetni is szabad, mit magam is megtettem volna, ha férfiuhoz illőbbnem lenne a' fájdalom győzedelmeskedni, mint attól szaladni." — A' tanács Regulus' itt elmondott és el nem mondott szavaiból hallván az ő gondolkozását, akaraját és tanácslását: a' háborút folytattatni határozta. — Most némellyek erőszzakkal is honn akarák tartóztatni Regulust; az ő neje pedig Marcia, 's gyermekei érette

mindenfelé sírva, jajgatva járván, a' consulok azt mondták: "Ha honn marad Regulus, ki nem adják; ha elmenyen, meg nem tartóztatják." — És Regulus — nejével és gyermekeivel a' tállalkozást önként kikerülván — a' követekkel együtt visszament Carthagóba, hol aztán, némellyek szerint, halálra kínoztatott.

Szép tett — nemde kedves olvasóm — ez a' Regulusé? De valljon kevésbbé szép-e a' Linczighé? Regulus Carthagó' rabja vala, Linczigh Szeydi basáé; Regulus Rómába küldeték, hogy azt békességekötésre vagy foglyok' kicserélésére bírja; Linczigh Kolozsvárba, hogy annak kapuját megnyitassa; Regulusnak tehetségében vala, Rómát békességre bírni 's az által önnön rabságának végét szakasztani, de Rómának kárát látván a' békekötésben, később lön háborút javasolni 's rabságába visszatérni, mint saját szabadságát annak kárával eszközteni. — Linczighnek hasonlólág hatalmában álla, Kolozsvár' kapuját megnyitgatni, 's az által magát rabszolgáiból kiszabadítani, de a' kinyitgatást ő is veszélyesnek tekintvén Kolozsvárra nézve, később leve ellenkezőt parancsolni, 's magát rabságába visszahurczoltatni hagyni, mint szabadságát annak veszélyeztetésével vásárolni meg; — és így Linczigh Kolozsvár' javáért éppen olly nagy lelkűen száná oda áldozatul ön életét, mint Regulus Róma' érdekéért a' magáét. Még is, mi roppant a' különbség e' két nemes lelkű hazafi' földi jutalmára nézve! Regulus' tettét tudja, 's érette őt, mint illik, évezerek óta tisztelve bámulja a' világ; Linczighét eddig Kolozsvár sem tudá, pedig ez szintűgy fénypontul szolgálhat nem csak egy város' kronikájába, ha nem egy ország' sőt világ' historiájába is mint amazé. 'S ha lesz is olvasóm, ki ezt talán kétlendi vagy éppen tagadandja; abban, reméllem, mindenik egy értelemben fog lenni velem: hogy ha voltak valaha Kolozsvárnak bíráji, kikkel

méltóan büszke lehet, Linczigh azoknak bizonyosan egyike.

Híd és Hídkapu még darabig foglalatostoktathata bennünket; de határozott időnk el vala telve, 's szállásunkra sieténk.

(Folytatása közelebbről.)

Nagy ajtai Kovács István.

A' gerendi felirat Erdélyben.

Az erdélyi tudósok honi régiségek' nyomozása' 's fejtegetése' dolgában meg nem szűnnek különös figyelmünket érdemleni. Különbféle nyelven közre bocsátott folyó irományaik általegykori fejedelemségek're olly fényt derítettek, mellynek sugári nem csak szomszéd országunkra de miveltebb Európa részeirei is kihatottak.

Csüggedhellen fáradozásaik' gyümölcset, melyeket német nyelven esmértettek meg, itt nem említvén, tekintetre méltónak tartom amaz ezeredik esztendei feliratot, mellyet J. J. Incze F. lelkész *) szorgalmatosan leirt, 's a' Nemzeti Társalkodó' ez idei másodfélévi harmadik számában köztudtunkra adott.

Találtatik az Torda vármegyei M. gr. Kemény nemzetséghez tartozó, Gerend nevezetű helység', egykor catholicus templomának szekerstyéje' ajtaja felett épen, 's olvashatólag maradvá 's így szól:

„IS·TAM·CAMERAM·E·DI·FI·CA·VIT·
STE·PHAS·SACER·DOS·AN·NO·D·M·

az az: Istam cameram aedificavit, Stephanus Sacerdos Anno Domini Millesimo.“

*) Nem lelkész, hanem Gerenden tudományoknak élő magános hazafi. Szerk.

A' felirat betűinek, iratának, osztályának, számjegyenek helyességére nézve semmikifogást nem szenved: mindenike az ezerediki kor' sajátosságait hiven tünteti elé. Fenmaradtát a' hely' szentsége, az elemek' rombolásától menekültsége hitelesítik. Ezen emlék jeles ön magában: mert keresztlény időkorunkból a' rokon magyar és erdélyi nemzet idősebbet teljes épségében tudtomra, nem mutathat; 's különbbelakarmellyik nép se dicsekedhetik zsenge korából.

Tartalmára nézve pedig igen fontos: hogy annak építője napnyugoti diák szertartású pap volt, nyilván bizonyítja: mert ha napkeleti görög szertartású volt volna bizonyval görögül hangzott 's alakult volna, 's következő észrevételekre kényszerül.

Tehát nem igazolhatni Schwarz Gottfried állítmányát, melly szerint ő a' magyarok' kereszténységének kezdetét a' napkeleti görög szertartású papságnak tulajdonítja, mondván: „Erit igitur primus Hungariae episcopus Hierotheus; hungaris ab ecclesia graeca datus. A vero non abludit, plures cum ipso sacerdotes Constantinopoli in Hungariam exmissos; crescente saltem credentium in Christum numero plures ab Hierotheo inaugurari, oportuit.“ Initia Relig. p. 40. 41. Ha az erdélyiek' a' görög papság által megtérítettésének nyoma hiányzik, a' gerendi felirattal nyilván ellenkezik, a' magyarok' megtérítettése a' napkeleti szertartású papságnak igazsággal nem tulajdoníthatatik. Volt a' paczinaczitáknak is Gylasok (Const. Porphyrog. de adm. Imp. 38), ha küldetett hozzá Hierotheus püspök, meglehet ehhez küldetett.

Ellenmond azon felirat Bárdosink' véleményének is, ki azt vallá (Supplementa Analectorum scep. p. 1.) hogy az erdélyi magyarok először schismaticus görög szertartású keresztények voltak, 's Gyula fejedelmökkel együtt első királyunktól sz. Istvántól fegyverrel kényszerítették a' diák szertartású kereszténységre. Ha